

- העותרים:**
1. בקולו טרודנט אטני
 2. פוטי ג'ודית קונדה
 3. לופקווה אטני
 4. האגודה לזכויות האזרח בישראל
 5. מוקד סיוע לעובדים זרים
 6. רופאים לזכויות אדם – ישראל

כולם על ידי ב"כ עו"ד עודד פלר ואח'
מהאגודה לזכויות האזרח בישראל
רח' נחלת בנימין 75, תל-אביב
טל': 03-5608185; טל' נייד: 052-2547163; פקס': 03-5608165
דוא"ל: oded@acri.org.il

- נ ג ד -

- המשיבים:**
1. שר הפנים
 2. מנכ"ל רשות האוכלוסין וההגירה

ע"י פרקליטות המדינה
משרד המשפטים, ירושלים

תגובה מטעם העותרים

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 30.10.2016 ולהחלטה בבקשה להארכת מועד מתכבדים העותרים להגיש התייחסותם.

בית המשפט הנכבד יתבקש ליתן צו על תנאי כמבוקש בשני הסעדים הראשונים לעתירה, המורה למשיבים ליתן טעם:

- א. מדוע לא יינתן לכל ילד שנולד בישראל, אשר אינו רשום במרשם האוכלוסין, אישור על לידה, המבוסס על הודעת הלידה, וכולל את פרטי אביו ואמו;
- ב. מדוע לא יירשם שם משפחתו של הילד על גבי אישור הלידה על פי בחירתם של ההורים.

בתוך כך, ועל מנת שהסעדים יתממשו הלכה למעשה ולא יסוכלו, בית המשפט הנכבד יתבקש להורות למשיבים לחזור מהנחייתו של מר אלי לוי, הממונה על תחום המרשם ברשות האוכלוסין וההגירה, לבתי החולים מיום 15.8.2016, כפי שתפורט להלן, ותחתיה להנחות את בתי החולים לתקן הודעות לידת חי שבהן לא נרשמו פרטי אבות, או לא נרשם שם המשפחה כשם האב על פי בקשת ההורים, או נפלו בהן טעויות, או הושמטו פרטים וכיו"ב.

להלן ההתייחסות לדברים בפירוט.

1. בעתירתם הדגישו העותרים דברים אלה: על מנת להבטיח את זכויותיהם של ילדים ולנהוג בהם בשוויון, על פי הדין בישראל, על פי מחויבויותיה הבין-לאומיות של ישראל ועל פי המקובל בעולם המפותח, יש להנפיק לילדים שנולדו בישראל ואינם רשומים במרשם האוכלוסין (ילדים שאינם אזרחים או תושבים) תיעוד מודפס, שאפשר לתקנו ולשחזרו, בדרך בה ניתן תיעוד לילדים ישראלים. יש להבטיח שהתיעוד יכלול את פרטי שני ההורים ואת רישום שם משפחתו של הילד לפי בקשת ההורים.

2. עוד נזכיר, כי הליך הנפקת התיעוד על לידתם של ילדים לאזרחים זרים הוא כיום דו-שלבי:

א. בשלב הראשון מקבלים ההורים הודעת לידת חי מבית החולים – טופס הממולא בכתב יד ומונפק על פי הוראות סעיף 6 לחוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה-1965. בתי החולים מצווים, על פי פסיקת בית משפט נכבד זה, לרשום בהודעות לידת חי את פרטי שני ההורים (ר' בג"ץ 10533/04 ויס נ' שר הפנים, פ"ד סד(3) 807, 859-860 (2011) (להלן – עניין ויס)). בפועל, כפי שהבהירו העותרים בכתבי טענותיהם במסגרת הליך זה, חרף פסיקת בית המשפט הנכבד בעניין ויס יש בתי חולים שעודם מסרבים לרשום את שם האב בהודעת לידת חי, או רושמים בהודעת הלידה את שם המשפחה של האם כשם משפחתו של הילוד (בניגוד לדעת ההורים). במקרים רבים הטופס אינו ממולא כהלכה, נכתבים בו פרטים שאינם נכונים או שמושמטים ממנו פרטים.

ב. בשלב השני, פונים ההורים עם הודעת לידת חי ללשכת רשות האוכלוסין וההגירה, ושם ניתן להם אישור על לידה – תעודה ציבורית מודפסת, המבוססת על הרשום בהודעת לידת חי. על סירובם של המשיבים לרשום באישור על לידה את פרטי האב, ולהקנות לילד את שם משפחתו של אביו (אם זהו שם המשפחה שבחרו לו הוריו) נסובה עתירה זו.

3. בתום הדיון שהתקיים ביום 1.6.2016 הורה בית המשפט הנכבד למשיבים, כי עד להוצאתן של הודעות לידת חי ממוחשבות ישובו לתת אישורים על לידה בלי להשמיט פרטים שנכללו בהודעת לידת חי (ובתוך כך שמות ההורים, כמובן).

4. רק ביום 10.7.2016, כחודש וחצי אחרי ההחלטה ובעקבות בקשה שנאלצו העותרים להגיש לבית המשפט הנכבד, נשלחה הודעת דואר אלקטרוני קצרה מאת מר אלי לוי, ממונה תחום מרשם ודרכונים ברשות האוכלוסין וההגירה, לגורמים השונים בלשכות הרשות ובמטה, בה הונחו לציית להחלטה (ר' נספח מש/1 להודעה מעדכנת ובקשה מטעם המשיבים מיום 14.7.2016). לצד זאת הודיעו המשיבים, כי הם נערכים למתן אישורים על לידה הכוללים את כל הפרטים שבהודעת לידת חי, ולצורך כך ביקשו ארכה עד מחצית חודש ספטמבר. בהמשך לכך מסרו ביום 28.9.2016, כי הלשכות הונחו להנפיק את אישורי הלידה המלאים.
5. ביום 26.10.2016 ביקשו העותרים ארכה להגשת התייחסותם לדברים. זאת, על מנת לבדוק את יישום ההסדר שעליו הודיעו המשיבים. השתהות המשיבים לציית להחלטת בית המשפט הנכבד – חרף פניות חוזרות ונשנות אליהם באמצעות בא כוחם – העידה מעצמה, כי היישום מצריך בחינה.
6. ואכן, למרבה הצער, בדיקת העותרים העלתה, כי בד בבד עם ההצהרות שמסרו המשיבים בפני בית המשפט הנכבד בדבר מתן אישורי לידה מפורטים, הם פעלו על מנת לצמצם את מספר ההורים שיוכלו לקבל אישורים שכאלה. נבהיר להלן כיצד עשו זאת.
7. כאמור, התייעוד הניתן על ידי בתי החולים – הודעת לידת חי – הוא טופס הממולא בכתב יד. עוד כאמור, במקרים רבים הטופס אינו ממולא כהלכה, נכתבים בו פרטים שאינם נכונים או שמושמטים ממנו פרטים. ועוד, העותרים הדגישו בכתבי טענותיהם, כי חרף הפסיקה בעניין **ויס יש** בין בתי החולים כאלה שעודם מסרבים לרשום את שם האב בהודעת לידת חי. תיקון הטופס נדרש, למשל, במקרה שבו לא רשמו מטעם כלשהו את שמו של האב בהודעת לידת חי, או במקרה שבו בשל פערי שפה או תרבות לא דייקו ברישום שמות.
8. בתגובה לדברים אלה הודיעו המשיבים לבית המשפט הנכבד כדלקמן:

"... רשות האוכלוסין אינה מנהלת מרשם של תושבים זרים, והודעת לידת החי אינה נערכת על ידי משרד הפנים אלא היא ממולאת על ידי פקיד בית החולים לפי הצהרת היולדת והמסמכים המוצגים בפני פקיד בית החולים. בשים לב לאמור, מבחינת האפשרות לפעול לתיקון הודעת לידת החי, אין כל הבדל בין אזרחים ותושבים ישראלים לבין תושבים זרים, והעניין נתון לשיקול דעתו של בית החולים." (סעיף 24 להודעת עדכון מטעם המשיבים מיום 27.7.2014).

וכן:

"... רשות האוכלוסין וההגירה אינה מנהלת מרשם של תושבים זרים, והודעת לידת החי אינה נערכת על ידי משרד הפנים, אלא היא ממולאת על ידי פקיד בית החולים לפי הצהרת היולדת והמסמכים המוצגים בפני פקיד בית החולים. בהתאם לכך, ככל שמבוקש תיקון בטופס הודעת לידת החי – הגורם היחיד המוסמך לבצעו הוא בית החולים שהנפיק את הטופס, בהתאם לשיקול דעתו ביחס למהימנות השינוי המבוקש

ועל בסיס המידע המצוי בתיק הרפואי של בית החולים; ... (סעיף 10 להודעת עדכון מטעם המשיבים מיום 18.5.2016).

9. כלומר, על פי הודעות המשיבים לבית המשפט הנכבד במסגרת הליך זה, במקרים שבהם יש צורך לתקן את הרשום בהודעת לידת חי, לשיטת המשיבים הגורם המוסמך לתקן הוא בית החולים שהנפיק את הטופס. על יסוד הודעת לידת חי מתוקנת יכולים ההורים לפנות למשיבים ולקבל אישור על לידה. על פי החלטת בית המשפט הנכבד מיום 1.6.2016, על האישור לכלול את מלוא הפרטים.

10. מה עשו המשיבים על מנת לסכל את החלטת בית המשפט הנכבד? ביום 15.8.2016, כחודשיים וחצי לאחר מתן ההחלטה שחייבה את המשיבים לתת אישורים על לידה עם מלוא הפרטים כפי שאלה מופיעים בהודעת לידת חי, פנה מר אלי לוי, מנהל תחום מרשם ודרכונים ברשות האוכלוסין וההגירה, אל אחראי הרישום בבתי החולים, והנחה אותם כדלקמן:

1. לאחרונה אנו עדים לתופעה של זרים המגיעים ללשכות הרשות בבקשה לקבל "אישור על לידה" עבור ילדם שנולד בארץ.
2. לבקשה זו מצרפים העתק הודעת לידת חי (ללא מספר זהות) שניתנה במקור ללא פרטי האב ונשלחה סמוך ללידה ללשכת הרשות, בהתאם לסעיף 6 לחוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה-1965. אולם, בהעתק ההודעה עמה מגיעים הזרים ללשכה הוספו פרטי אב, פרט שלא היה קיים בהודעה המקורית, בחלק מהמקרים אף נרשם בכתב יד כי הוספת פרטי האב נעשתה בהתאם לדרישת רשות האוכלוסין – משרד הפנים.
3. ברצוני להבהיר באופן החד משמעי והברור כי הודעת לידת חי שנרשמה, מולאה ונשלחה אלינו ובה נרשמו פרטי האם בלבד, **אין לתקן / להוסיף בהעתק ההודעה פרטי האב, ולשלוח עם היולדת או בן משפחה אחר ללשכות הרשות.**
4. אנא הקפידו על העברת ההנחיה לכל העוסקים ברישום לידות.

העתק מכתבו של מר לוי מצ"ב ומסומן א'.

11. כאמור, מר לוי, הממונה על המרשם, הוא זה שהשתתף משך חודש וחצי מעת החלטת בית המשפט הנכבד מיום 1.6.2016, ורק בעקבות פנייה לבית המשפט הנכבד הואיל לשלוח ביום 10.7.2016 הודעת דואר אלקטרוני קצרה שבה הוא מנחה את הגורמים השונים בלשכות רשות האוכלוסין וההגירה לציית להחלטה ליתן לאזרחים זרים אישורים על לידה הכוללים את פרטי ההורים. מר לוי הוא אף זה שכעבור חודש נוסף, ביום 15.8.2016, פנה אל הממונים על הרישום בבתי החולים, ודיווח להם על "תופעה" שברשות האוכלוסין וההגירה "לאחרונה" הפכו "עדים" לה בעניין "זרים המגיעים ללשכות הרשות בבקשה לקבל 'אישור על לידה' עבור ילדם שנולד בארץ". בגין "תופעה" זו ראה מר לוי להבהיר לבתי החולים – מי שעל פי הצהרות המשיבים בפני בית המשפט הנכבד הם הגורם היחיד המוסמך לתקן על פי שיקול דעתם את הרשום בהודעת לידת חי – ש"באופן החד משמעי והברור" אסור להם לעשות זאת.

12. אכן, החלטת בית המשפט הנכבד חוללה "תופעה" שהמשיבים אינם רוצים בה – מתן אישורים על לידה עם מלוא הפרטים. קודם להחלטת בית המשפט הנכבד לא היה צורך לתקן את הודעות לידת חי, שהרי המשיבים ממילא סרבו ליתן על יסוד הודעת לידת חי אישור על לידה עם פרטי האב. ואולם לאחר שבית המשפט הנכבד הורה לרשום באישור על לידה את הפרטים שבהודעת לידת חי ללא השמטות, ובתי החולים – מי שמוסמכים לשיטת המשיבים לתקן את הודעות לידת חי, פעלו לעשות כן על מנת שההורים יקבלו אישורים על לידה עם מלוא הפרטים – נזעקו המשיבים לבלום זאת.

13. הנחייתו של מר לוי לא פורסמה בפומבי, כמובן. היא נתגלתה בשעה שבתי החולים החלו לדחות בקשות לתקן את שרשמו בהודעות הלידה, כשנתבקשו לעשות כן לצורך הנפקת אישורים על לידה הכוללים את כל הפרטים, כאמור בהחלטת בית המשפט הנכבד. להלן מספר דוגמאות:

א. גב' מ' ב' ומר ט' ג' הם בני זוג, אזרחי אריתריאה, הורים לה', שנולדה ביום ... בבית החולים בילינסון. אף שהאב נוכח בעת לידת הבת, ואף שההורים ביקשו שיירשם בטופס הודעת לידת חי, נמסר להם בבית החולים, בניגוד לדין, שאי אפשר לרשום את שמו, ואף לא איפשרו לו לחתום על הטופס. בהתאמה, ביום 12.1.2016 ניתן לאם בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה אישור על לידה, שבו לא מצויינים פרטי האב. ביום 6.9.2016, לאחר החלטת בית המשפט הנכבד, פנתה האם ללשכת רשות האוכלוסין וההגירה בבקשה להוסיף את שם האב לאישור על לידה. נאמר לה, שכיוון ששם האב אינו מופיע על הודעת לידת חי, עליה לפנות לבית החולים בילינסון על מנת שהפרטים יוספו. עוד באותו היום פנתה האם לבית החולים, שם נמסר לה, שעל פי הנחייתו של מר לוי אי אפשר לתקן את הודעת הלידה ולהוסיף את פרטי האב. בבית החולים ניתן מכתב המופנה לפקידת הרישום במשרד הפנים, המבהיר זאת. האם שבה ללשכת רשות האוכלוסין וההגירה, הציגה לפקידה את המכתב שניתן בבית החולים בילינסון, וזו אמרה שאין באפשרותה להוסיף את פרטי האב לאישור על לידה, משום ששמו אינו מופיע בהודעת לידת חי.

העתק תצהירה של גב' מ' ב' בצירוף המכתב מבית החולים בילינסון מצ"ב ומסומנים ב'.

ב. גב' מ' י' ומר מ' ג' הם בני זוג, אזרחי אתיופיה, הורים לג', שנולד ביום ... בבית החולים קפלן. עם שחרורם מבית החולים ביום ... ניתנה להם הודעת לידת חי, הכוללת את שם האם בלבד. ניסיונות ההורים להוסיף את שמו של האב לא צלחו. הם פנו לעזרת גב' נועה קאופמן, רכזת תחום פליטים ומבקשי מקלט בעמותת "קו לעובד", אשר פנתה לבקשתם למחלקת רישום יולדות בבית החולים. גב' קאופמן נענתה על ידי הפקידה, שעל פי ההוראות אי אפשר לרשום את האב, וכי באפשרותה לדבר בעניין עם מנהלת מחלקת הרישום, לימור. בשל תרגיל שהתקיים בבית החולים הצליחה גב' קאופמן לשוחח עם לימור כעבור יומיים, ביום 7.12.2016. בשיחתן אמרה לימור, שעל בני הזוג שאינם מחזיקים בתעודות זהות ישראליות להציג תעודת

נישואין על מנת שהאב יירשם בהודעת לידת חי. גב' קאופמן ביקשה לקבל העתק של הנהלים שקובעים זאת. לאחר שבדקה את הדברים הודיעה לימור, ש"באופן חד פעמי" יאותו לרשום את מר ג' כאבי הילוד, וכי לצורך הרישום בהודעת לידת חי על בני הזוג לשוב לבית החולים ביום ראשון, 11.12.2016. במועד שנקבע הגיעו ההורים לבית החולים, ואולם פקידת הרישום שוב מסרה להם, שאי אפשר לרשום את האב בבית החולים, וכי עליהם לפנות למשרד הפנים. גב' קאופמן שבה ופנתה עוד באותו היום ללימור. בדיקתה של לימור העלתה, שפקידת הרישום שלחה כבר את הודעת לידת חי של הילוד למשרד הפנים (בטעות, לפי שמסרה לימור, ובניגוד לבקשתה). לימור אמרה עוד, שעל פי נהלי משרד הפנים, בית החולים החולים אינו יכול עוד לבצע כל שינוי ברישום בהודעת לידת חי לאחר שהטופס נשלח למשרד הפנים. גב' קאופמן ביקשה לקבל אישור בכתב כי אלה הם נהלי משרד הפנים וכי בגינם האב לא יירשם בבית החולים, ואולם נענתה בסירוב.

העתק תצהירה של גב' נועה קאופמן מצ"ב ומסומן ג'.

ג. גב' ה' ר' ומר ג' ג' הם בני זוג, אזרחי אריתריאה, הוריהם של נ', ילידת ..., ושל נ', יליד שני הילדים נולדו בבית החולים וולפסון, שם דווקא רשמו את פרטי האב בהודעות הלידה של הילדים. עם זאת, בהודעת לידת חי של נ' רשמו הפקידים בבית החולים את שם משפחתה כשם משפחת האם (ה'), ואילו בהודעת לידת חי של נ' רשמו את שם משפחתו כשם משפחת האב (ג'), כבקשת ההורים. בהתאמה, ניתנו עבור הילדים ביום 24.11.2016 בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה אישורים על לידה עם שמות משפחה שונים – לנ' שם משפחת האם ולנ' שם משפחת האב. על מנת לתקן את שם משפחתה של נ' לשם משפחתו של האב, כפי שביקשו ההורים, נשלחו ההורים על ידי לשכת רשות האוכלוסין וההגירה לבית החולים. בבית החולים השיבו את פני ההורים ריקם, ונתנו בידיהם מכתב כללי, שהוכן מבעוד מועד (עוד ביום 13.9.2016), ומופנה ל"משרד הפנים רשות האוכלוסין וההגירה" על מנת להתמודד עם הורים זרים המופנים לבית החולים על מנת לתקן את הרישום. וכך במכתב: "בהמשך למכתבו של מר אלי לוי מנהל תחום מרשם ודרכונים במשרד הפנים הרינו להבהיר כי אין אנו מוסמכים לתקן / להוסיף פרטי אב בטפסי הודעת הלידה המקוריים. לפיכך, נבקשכם שלא לשלוח אלינו פונים בעניין זה."

העתקי הודעות לידת חי ואישורים על לידה של הילדים נ' ונ' ג' בצירוף המכתב מבית החולים וולפסון מצ"ב ומסומנים ד'.

14. הדוגמאות ממחישות, אם כן, כיצד פעלו המשיבים לסכל את החלטת בית המשפט הנכבד – אותה "תופעה" שאינה רצויה להם, של פניות אזרחים זרים בבקשות לאישורים על לידה.

15. אין מדובר במקרים חריגים, בודדים או יוצאי דופן. יש עוד רבים רבים. כך, למשל, בשבועות האחרונים נגבו תצהירים מאת שמונה עשרה משפחות, בהן ההורים הם אזרחים זרים. ילדיהם

נולדו במהלך השנים האחרונות בבית החולים שערי צדק או בבית החולים ביקור חולים, שם סירבו, בניגוד לדין, לרשום את האבות בהודעת לידת חי, אף על פי שהאבות נכחו במקום וחרף דרישת ההורים לרשום את האבות ולהקנות לילדים את שם משפחתו של האב. בהמשך לכך, ההורים קיבלו אישורים על לידה עם פרטי האימהות בלבד, שבהם נושאים הילדים את שמות המשפחה של האימהות.

העתקי תצהירי ההורים מצ"ב ומסומנים ה'.

בעקבות החלטת בית המשפט הנכבד מיום 1.6.2016 רוצים ההורים לקבל עבור ילדיהם אישורים על לידה עם פרטי האבות ושמות משפחותיהם עבור הילדים. הנחייתו של מר לוי מסכלת זאת.

16. ביום 16.11.2016 פנה ב"כ העותרים לב"כ המשיבים בצירוף הנחייתו של מר לוי, וביקש את התייחסות המשיבים לכך, על מנת שאפשר יהיה לעדכן בדברים את בית המשפט הנכבד. עוד באותו היום נמסר על ידי ב"כ המשיבים שנתבקש הסבר מאת רשות האוכלוסין וההגירה, וזו תועבר לב"כ העותרים לכשתתקבל. חודש ימים חלף, והרשות לא ראתה למסור כל הסבר או לשנות מהנחייתה.

17. אשר על כן יתבקש בית המשפט הנכבד להורות כאמור בראשית הדברים. ראשית, ליתן צו על תנאי כמבוקש בשני הסעדים הראשונים לעתירה: ליתן לכל ילד לאזרחים זרים אישור על לידה, המבוסס על הודעת הלידה, הכולל את פרטי אביו ואמו, ובו רשום שם משפחתו של הילד על פי בחירת ההורים. שנית, ועל מנת שסעדים אלה יתממשו הלכה למעשה, להורות למשיבים לחזור מהנחייתו של מר לוי לבתי החולים, ותחתייה להנחות את בתי החולים לתקן הודעות לידת חי שבהן לא נרשמו פרטי אבות, או לא נרשם שם המשפחה כשם האב על פי בקשת ההורים, או נפלו בהן טעויות, או הושמטו פרטים וכיו"ב.

עודד פלר

עודד פלר, עו"ד

ב"כ העותרים

15 בדצמבר 2016